

РЕЦЕНЗИЯ

От: доц. д-р Ралица Валериева Димитрова
*ТЕХНИЧЕСКИ УНИВЕРСИТЕТ – СОФИЯ, СТОПАНСКИ
ФАКУЛТЕТ*

Научна специалност – Правна защита на конкуренцията

Относно: дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен **„доктор“** по ПН 3.6 Право (Римско частно право) в УНСС.

Основание за представяне на рецензията: участие в състава на научното жури по защита на дисертационния труд съгласно Заповед № 539/08.03.2023 г. на Ректора на УНСС.

Автор на дисертационния труд: *Емилия Емилова Ганева*

Тема на дисертационния труд: *Преторският механизъм – actio quod metus causa като подпомагащ, допълващ и коригиращ цивилното право и неговото възникване и развитие от actio in factum до actio in iure*

1. Информация за дисертанта

Дисертантката се е обучавала по докторска програма към *катедра “Частноправни науки” на Юридическия факултет* на УНСС по професионално направление 3.6 Право, докторска програма „Римско частно право“, съгласно Заповед на Зам.-ректора по НИД на УНСС № 621/28.03.2016 г. Обучението е осъществено в *задочна* форма през периода 2016-2023 г.

Кратка биографична справка

- *Дисертантката заема длъжностите прокурор в Районна прокуратура – гр. Перник, хон. ас. по Римско частно право и лат. език в Бургаски свободен университет, и сътрудник в НМЦРРПРТ (УНСС). Преподавала е като хон. ас. по Римско частно право и Основи на правото в УНСС, заемала е и длъжностите младши прокурор в Районна прокуратура – гр. Перник и юрисконсулт в КТ „Подкрепа“. Провела е стажове в МОН, МВнР и НС.*

- *Индивидуалният план на дисертантката е изпълнен, положени са изпитите от кандидатския минимум, представени са изискуемия брой научни публикации; дисертантката е участвала в обучения и научни форуми.*

2. Обща характеристика на представения дисертационен труд

- *Дисертационният труд се състои от увод, изложение, структурирано в три глави, appendix, заключение и библиография. Изследването е в обем от 270 страници или 430 стандартни машинописни страници (1800) знака с разстоянията.*
- *Темата на дисертационни труд е актуална и значима, тъй като въпреки големия брой изследвания на actio quod metus causa, особеностите на акцията продължават да представляват научен интерес, като поставят различни предизвикателства и дори пораждаат научни спорове. До момента в България няма цялостно научно изследване на този проблем. Обектът, целта и предметът на дисертационния труд са правилно формулирани. Обектът на изследването е „акцията поради страха“ (actio quod metus causa). Целта на изследването е да се изясни каква е функцията на механизма за защита от създаването му като actio in factum в Предкласическия период до утвърждаването му през Класическия период, както и какви са разликите в неговите характеристики в отделните периоди на развитието му. При изследването му actio quod metus causa е поставен в неговия исторически, политически и социално-културен контекст. Използваните методи включват: исторически, езиков, сравнителен, системен и др.*
- *Използваната научна литература е богата и разнообразна - включва 213 заглавия на осем езика - български, руски, английски, италиански, испански, немски, френски и полски език). Анализирани и цитирани източници показват изключително добро познаване на проблематиката, разглеждана в дисертационния труд.*

3. Оценка на получените научни и научно-приложни резултати

- *Дисертационният труд демонстрира задълбочено познаване на анализирания проблем от страна на дисертантката. Изследването се характеризира с висок научен стил, отлично боравене с терминологията, ясно и точно изразяване. Трудът показва способността на дисертантката за задълбочен анализ, богатата ѝ правна и езикова култура и коректността при цитиране на*

изследваните литературни източници. Като основен научен резултат следва да се посочи, че изследването представлява задълбочен и всеобхватен анализ на *actio quod metus causa*. Проследено е възникването и развитието ѝ в периода от I в. пр. Хр. до III в. включително. Формулирани са основанията за нейното приложение, възможния кръг пасивно легитимирани субекти, както и особеностите, и функционалната ѝ насоченост. Формулирани са и изводи както относно значението на механизма за развитието на правото в древността, така и за възможните аналогии в съвременното право.

- В дисертационния труд умело са съчетани различни научни методи. Изясняването на съдържанието и контекста на употребата на акцията е осъществено чрез подробен екзегетичен анализ на относимите текстове, представляващи първичен изворов материал. По отношение на изследваните правни и неправни извори се използва сравнителен анализ, като те се тълкуват и интерпретират в тяхната историческа, езикова и систематична взаимовръзка. Следва да се акцентира върху подхода на дисертантката да интерпретира изводите в контекста на съответните исторически събития, като се търси взаимодействието между социалния контекст и правния институт. Внимание заслужава предложението в *Appendix* синхроничен и диахроничен сравнителноправен анализ, който позволява да се направят някои изводи за начините на конструиране на посочените правни понятия и на самата защита.
- Предвид изложеното, може да се заключи, че дисертационният труд е изпълнил поставените задачи и е постигнал формулираната от дисертантката цел.

4. Оценка на научните и научно-приложни приноси

- Преди всичко следва да се изтъкне, че рецензираният дисертационен труд се явява първото у нас цялостно изследване на *actio quod metus causa* и в този смисъл представлява научен принос. Проследено е историческото развитие на механизма. Формулирани са основанията за прилагането му, очертан е кръгът на пасивно легитимираните лица, изведени са някои специфични характеристики и функционалната му насоченост.
- Като приносен момент трябва да се посочи извеждането на преден план на основанията за предоставяне на защитата – страхът като порок на волеизявлението. Детайлно се изясняват

понятията „сила“ и „страх“. Възникването и оформянето на акцията се проследява и в контекста на развитието на концепциите за добросъвестността, добрите нрави и понятието за недействителност на правните обвързвания, което позволява да се изгради пълна и точна представа за механизма. Изяснява се обстоятелството, че при изграждането на защитата чрез Формулата на Октавий терминът *metus* започва да се разглежда като порок на съгласието, който води или до недействителност на правното обвързване, или до извинение за осъществения акт.

- Приносен характер има анализът на значението на *in integrum restitutio* и връзката му с *actio quod metus causa*.
- Принос е и изводът, че акцията функционално е била насочена към връщане на даденото, поради страха, още в Предкласическия период. Изяснено е, че четворната санкция се е прилагала само при неосъществяване на реституция и е целяла санкциониране на недобросъвестното поведение на съответния ответник, който желае да се ползва от последиците на едно отношение, за което преторът е заявил, че приема за порочно.
- Приносен характер имат още изводът, че акцията не е разглеждана като абсолютна защита, тъй като цели и наказване на лицето, което желае да се възползва от вредните последици, причинени *metus causa*; както и изводът, че не може да се иска изпълнение на правното обвързване, сключено поради страх, дори и след заплащане на четворната санкция, защото това би противоречало на принципа, според който преторът приема за недействително (*ratum non habeo*), и осъществено *metus causa*.
- Не на последно място, съществен принос е и изложеното в *Appendix*, въз основа на което може да се направи оценка на значението и влиянието на римското право върху съвременни правни институти и понятия. Съществен интерес представлява анализът на интерпретацията на *metus* през Средновековието и концепцията за унищожяемостта на сделката, сключена поради страх, в нашето съвремие.
- Считаю, че изложените от дисертантката приноси са ясно формулирани и значими.

5. Оценка на публикациите по дисертацията

- Представени са пет самостоятелни публикации по темата на дисертационния труд:

1. Ганева, Ем. (2016). „Противоречието с добрите нрави като основание за нищожност на договора“. Сборник с доклади „Върховенството на закона –предпоставка за развитие на бизнеса и за икономически растеж“, УНСС (225 и сл.). София: ИК УНСС.
  2. Ganeva, Em. (2017). *The violent taking of property – VIS-ground for punishment or only for restitution. Diritto romano e attualità*” (Roma Hukuku ve Güncellik), 151-157.
  3. Ганева, Ем. (2017). *Корективната справедливост и корекцията, прилагана чрез преторското право спрямо недоброволните обвързвания и аналогични механизми в съвременното право. Сборник „Право и бизнес – усъвършенстване на нормативната уредба“, том I (220 и сл.).* София: ИК – УНСС.
  4. Ганева, Ем. (2018). *Restitutio in integrum (metus causa). „Доктринерната традиция на частното право и въздействието ѝ върху българската правна среда“ (164-226), съст. и научен редактор доц. д-р К. Танев, София: ИК УНСС.*
  5. Ганева, Ем. (2019). *Понятието основателен страх по смисъла на чл. 30 от ЗЗД, сравнено с понятието „metus” – „страх“ по смисъла на D. 4.2.0 Quod metus causa gestum erit. Актуални проблеми на правното регулиране и на бизнеса“ (389 и сл.).* София: ИК - УНСС
- *Представените публикации надвишават изискуемите национални минимални изисквания. Анализиранията в тях проблематика съответства на темата на дисертационния труд. Изследването и резултатите в тях показват много добро познаване на анализирания проблем от страна на дисертантката. Публикациите сами по себе си представляват ценен принос към научните изследвания, посветени на actio quod metus causa.*

6. Оценка на автореферата

- *Авторефератът пълно и точно отразява съдържанието на дисертационния труд. В него на първо място е представена обща характеристика на изследването – актуалност и значимост на темата, посочени са обектът, целта, предмета и методологията на изследването. Описани са обемът, структурата и използваните източници. След това е изложено съдържанието на дисертацията в съответствие с подредбата на главите в труда, и са обобщени*

основните приноси. Накрая е предложен списък с публикациите по темата на дисертационния труд.

7. Критични бележки, препоръки и въпроси

Към автора могат да бъдат отправени някои препоръки. Междинните резултати и изводи от анализа в отделните глави на дисертационния труд, биха могли да бъдат изложени в синтезиран вид в края на съответната глава.

Препоръчвам също на дисертантката да публикува изследването и резултатите от него, за да стане по-широко достояние на научната общност.

8. Заключение

Представеният дисертационен труд и публикациите по темата напълно отговарят на изискванията на ЗРАСРБ и актовете по прилагането му. Дисертацията съдържа научни резултати, представляващи оригинален принос в науката, и демонстрира задълбочените теоретични познания по темата и способността на дисертантката за самостоятелни научни изследвания.

Предвид изложеното предлагам уважаемото Научно жури да оцени положително дисертационния труд и да вземе решение за присъждане на образователната и научна степен „доктор“ в проф. направление 3.6 Право (Римско частно право) на дисертантката Емилия Емилова Ганева.

22.04.2023 г.

гр. София

Подпис: .....